

Лега О.В.,
к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку
Полтавська державна аграрна академія

ПОДАТКОВА ЗВІТНІСТЬ: ЕВОЛЮЦІЯ ВИЗНАЧЕННЯ

Постановка проблеми. Ефективність управління економікою, перш за все, залежить від повноти, достовірності та обґрунтованості інформації про фінансово-господарську діяльність платників податків. Для здійснення комплексних досліджень системи оподаткування одним з головних джерел інформації є податкова звітність. Звітність за податками розкриває її користувачам інформацію про наявність зобов'язань за кожним податком за звітний (податковий) період на підставі якого здійснюється сплата або регулювання заборгованості платника податків за таким податком [18]. Це вимагає розробки категорійно-понятійного апарату податкової звітності для забезпечення процесу „...нарахування зобов'язання за кожним податком за звітний (податковий) період на підставі якого здійснюється сплата або регулювання заборгованості платника податків за таким податком...” та використання загальноприйнятого категорійно-понятійного апарату з метою „...розкриття користувачам інформації”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження теоретичних і практичних аспектів оподаткування та аналізу податкової звітності висвітлено у працях М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, Б.І. Валуєва, З.В. Гуцайлюка, В.П. Завгороднього, М.В. Кужельного, Я.Д. Крупки, Ю.А. Кузьмінського, В.О. Ластовецького, В.Г. Линника, Ю.Я. Литвина, М.Р. Лучка, О.І. Малишкіна, Є.В. Мниха, М.С. Пушкаря, В.С. Рудницького, В.Ф. Усача та інших. Незважаючи на значні здобутки у дослідженні вказаних проблем, ряд питань потребує уточнення. При вивченні дисциплін облікового спрямування – „Звітність підприємств”, „Облік і звітність в оподаткуванні”, „Податки” тощо – до робочої програми обов'язково включений розділ „Податкова звітність”. У той же час в навчальній та науковій літературі досить часто відсутнє визначення терміну „податкова звітність” і, в основному, зазначається інформація про нормативно-довідкове забезпечення складання декларацій в розрізі податків. Тому потребує вивчення й теоретичного осмислення цього важливого узагальнюючого поняття в системі податкових розрахунків.

Постановка завдання. Мета дослідження – проаналізувати еволюцію поглядів науковців України та нормативних документів країн ближнього зарубіжжя на трактування податкової звітності в інформаційній системі підприємства як підґрунтя фінансово-економічних рішень платників податків.

Виклад основного матеріалу дослідження. З набуттям чинності Податкового кодексу України (далі – ПКУ) відбулися значні зміни у законодавчій базі щодо змісту податкових розрахунків. Згідно п.п. 6.1. ПКУ, податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку [19]. Істотно відрізняється поняття декларації, згідно ПКУ – документ, що подається платником податків контролюючому органу у строки, встановлені законом, на підставі якого здійснюється нарахування та/або сплата податкового зобов'язання, чи документ, що свідчить про суми доходу, нарахованого (виплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, суми утриманого та/або сплаченого податку. Додатки до податкової декларації є її невід'ємною частиною [19]. Відповідні розділи Кодексу містять інформацію про порядок нарахування та справляння податків, зокрема, щодо податку на прибуток – розділ III, податку на доходи фізичних осіб – розділ IV, податку на додану вартість – розділ V, фіксованого сільськогосподарського податку – XIV та інші.

Загальні вимоги до складання та подання податкової звітності в Україні регулює ПКУ, ним визначені принципові положення, які використовуються у системі податкової звітності, а саме:

- під час встановлення податку обов'язково визначаються такі елементи: строк та порядок подання звітності про обчислення та сплату податку (ст. 7 ПКУ);

- платник податків зобов'язаний: вести в установленому порядку облік доходів і витрат, складати звітність, що стосується обчислення і сплати податків та зборів; подавати до контролюючих органів у порядку, встановленому податковим та митним законодавством, декларації, звітність та інші документи, пов'язані з обчисленням і сплатою податків та зборів (ст. 16. ПКУ);

- платник податку на прибуток подає разом з відповідною податковою декларацією квартальну або річну фінансову звітність (крім малих підприємств) (ст. 46 ПКУ);

- відповідальність за неподання, порушення порядку заповнення документів податкової звітності, порушення строків їх подання контролюючим органам, недостовірність інформації, наведеної у зазначених документах, несуть: юридичні особи, постійні представництва нерезидентів, які відповідно до ПКУ визначені платниками податків, а також їх посадові особи (ст. 47);

- податкова декларація складається за формою, затвердженою в певному порядку. Форма податкової декларації повинна містити необхідні обов'язкові реквізити і відповідати нормам та змісту

відповідних податку та збору. Податкова звітність, складена з порушенням норм ст. 48, не вважається податковою декларацією (ст. 48);

- податкова декларація подається за звітний період в установлені ПКУ строки органу державної податкової служби, в якому перебуває на обліку платник податків. Платник податків зобов'язаний за кожний встановлений ПКУ звітний період подавати податкові декларації (ст. 49);

- у разі якщо у майбутніх податкових періодах платник податків самостійно виявляє помилки, що містяться у раніше поданій ним податковій декларації (крім митної декларації або обмежень, визначених ст. 50), він зобов'язаний надіслати уточнюючий розрахунок до такої податкової декларації за формою чинного на час подання уточнюючого розрахунку (ст. 50);

- податковий агент зобов'язаний подавати у строки, встановлені ПКУ для податкового кварталу, податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків, а також сум нарахованого та утриманого з них податку органу ДПС за місцем свого обліку (ст. 51) [19];

- податкова звітність вважається прийнятною: 1) за наявності відзначки (штампу) органу ДПС на всіх аркушах, із яких складається дека, та за бажанням платника на її копії (у разі особистого подання), поштового повідомлення з відзначкою про вручення органу ДПС (у разі поштового відправлення); квитанції про отримання декларації органами ДПС (у разі електронного відправлення); 2) за відсутності повідомлення органу ДПС про відмову в прийнятті декларації, яке повинно бути надіслано платнику податків протягом: п'яти робочих днів із дня отримання декларації податковою засобами електронного зв'язку або поштою; трьох робочих днів із дня отримання дека податковою в разі особистого подання [9].

Як бачимо, у ПКУ досить широко використовується словосполучення „податкова звітність”: „податкова звітність з окремого податку”, „документи податкової звітності”, „обов'язкова податкова звітність”, „податковий звіт”, „внесення змін до податкової звітності” та ін., хоча визначення категорії „податкова звітність” відсутнє. Тому є потреба у розширеному тлумаченні контролюючими органами цього поняття [18].

Визначення „податкова звітність” міститься у Наказі Державної податкової служби України „Про затвердження Методичних рекомендацій щодо приймання та комп'ютерної обробки податкової звітності платників податків в органах ДПС України” № 516 від 14.06.2012 р. Згідно зазначеного нормативного документу, податкова звітність - документи, які відповідно до Кодексу подаються платниками податків до органів ДПС і на підставі яких здійснюються нарахування та/або сплата податку, збору (обов'язкового платежу) [11].

Огляд нормативних документів податкового законодавства у країнах країн ближнього зарубіжжя показав, як наявність так і відсутність даного визначення. Зокрема, у Податковому кодексі Грузії розділ V „Податкова звітність”, підрозділ XII „Облік об'єктів оподаткування і податкова звітність” містить лише визначення податкової декларації [12]. Податковий кодекс Туркменістану у розділі IV „Нарахування та сплата податку”, підрозділі „Облік і звітність” ст. 30 „Податкова декларація” зазначено безпосередньо її трактування [16]. Аналогічно у Податковому кодексі Російської Федерації з'ясовано поняття „податкова декларація” у розділі V „Податкова декларація і податковий контроль” підрозділі 13 „Податкова декларація” [15].

Натомість, у інших розглянутих законодавчих актах є чітке визначення категорії „податкова звітність”. Згідно Податкового кодексу Республіки Узбекистан „налоговая отчетность – документ налогоплательщика, который включает в себя расчеты и налоговые декларации по каждому виду налога и другого обязательного платежа или по выплаченным доходам, а также приложения к расчетам и налоговым декларациям, составляется по форме, утверждаемой Государственным налоговым комитетом Республики Узбекистан и Министерством финансов Республики Узбекистан” [14].

За Податковим кодексом Республіки Казахстан „налоговая отчетность представляет собой документацию, содержащую информацию об исчислении налоговых обязательств, представляемую налогоплательщиком, налоговым агентом в налоговые органы с учетом положений статьи 67 настоящего Кодекса” [5].

У Податковому кодексі Республіки Молдови зазначено, що „налоговая отчетность – любая декларация, информация, расчет, справка, иной документ об исчислении, уплате, удержании налогов (пошлин), сборов, пеней и/или штрафов либо о других фактах, связанных с возникновением, изменением или погашением налогового обязательства, представленные или подлежащие представлению налоговому органу” [17].

Ст. 85 підрозділу 11 „Облікова документація і податкова звітність” Податкового кодексу Киргизької Республіки визначає податкову звітність, як „...письменный и/или электронный документ налогоплательщика, представленный в налоговый орган в соответствии с порядком, установленным настоящим Кодексом, который содержит информацию о размере налогового обязательства, а также сведения, необходимые для исчисления налогового обязательства” [13].

Визначення податкової звітності в працях українських науковців узагальнено у табл. 1.

Таблиця 1

Визначення податкової звітності в працях науковців України

Автор	Визначення поняття „податкова звітність”
Верига Ю.А. [4]	звітність, яку складають суб'єкти господарювання, що є платниками податків та яка надає інформацію органам державної податкової адміністрації і характеризує стан розрахунків з державою за податками.
Гега П.Т., Доля Л.М. [1]	сукупність дій платника податків (або особи, що його представляє) і податкового органу зі складання, ведення і здачі документів установленої форми, що містять відомості про результати діяльності платника податку, його майнове становище і фіксують процес обчислення податку, а також суму, що підлягає сплаті до бюджету.
Давідов Г.М., Шалімова Н.С. [2]	документація (податкові декларації, розрахунки, звіти, тощо), яка містить інформацію про розрахунок податкових зобов'язань, на підставі яких здійснюється нарахування та/або сплата податку, збору (обов'язкового платежу), що підлягає сплаті до бюджету та державних цільових фондів у встановлені законом терміни, яка подається платником податку, податковим агентом в податкові органи. Вона подається суб'єктом господарювання у податкові органи у порядку, встановленому в податковому законодавстві.
Кужельний М.В., Єфименко Т.І., Калюга Є.В. [3]	сукупність звітних документів (декларацій, розрахунків, довідок, звітів, відомостей тощо), які подаються платниками податків до державних податкових органів у терміни, встановлені законодавством.
Купалова Г.І. [6]	характеризує стан зобов'язань підприємства, пов'язаних з нарахуванням і сплатою податків та інших обов'язкових платежів. Вона подається до органів податкової служби і позабюджетних фондів
Кучерявенко М.П. [7]	податкова звітність являє собою сукупність дій платника податків (або особи яка його представляє) і податкового органу зі складання, ведення й надання документів установленої форми, які містять відомості про результати діяльності платника податку, його майнове положення й фіксують процес обчислення податку, а також суму, що підлягає сплаті в бюджет.
Левицька С.О. [8]	звітність підприємства по основних податках та обов'язкових платежах до бюджету і позабюджетних фондів. Звітні дані ґрунтуються на даних бухгалтерського обліку з відповідним коригуванням в рамках податкового законодавства.
Микитенко Т.В. [10]	упорядкована система зведених взаємопов'язаних обліково-податкових показників, складених за спеціально затвердженою формою, яка характеризує результати та умови діяльності платникам податку за певний звітний період (місяць, квартал, рік).

Узагальнюючи проведене дослідження з визначення та уточнення сутності поняття „податкова звітність”, можна зробити висновок, що це документ платника податків, який включає розрахунки, податкові декларації по кожному виду податку та іншого обов'язкового платежу, додатки до розрахунків і податкових декларацій, які складаються за затвердженими відповідними формами.

Висновки з даного дослідження. Податкова звітність є підсумковою стадією виконання податкового обов'язку. Однозначне тлумачення категорії сприятиме посиленню основних засад законодавства щодо сплати всіх податків та зборів. Правдивість та достовірність податкової звітності суб'єктів господарювання дозволить своєчасно та повно виконувати зобов'язання перед бюджетом.

Література

1. Гега П.Т. / Основи податкового права : навч. посіб. / П.Т. Гега, Л.М. Доля. ; [3-тє вид., випр. і доп.]. - К. : Т-во „Знання”, КОО, 2003. – 302 с.
2. Давідов Г.М. Звітність підприємств : навч. посіб. / Г.М. Давідов, Н.С. Шалімова. – К. : Знання, 2010. – 623 с.
3. Довідник термінів нормативно - правового забезпечення господарської діяльності в Україні : [наукове видання] / М. В. Кужельний, Т.І. Єфименко, Є.В. Калюга ; за ред. д.е.н., проф. Кужельного М.В. – Рівне: НУВГП, 2009. – 306 с.
4. Звітність підприємств : [навч. посіб.] / [Верига Ю.А., Фесенко Д.М., Левченко З.М. та ін.] ; за ред. професора Ю.А. Вериги. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 656 с.
5. Кодекс Республики Казахстан „О налогах и других обязательных платежах в бюджет (Налоговый кодекс)”от 12.06.2001 г. № 209-2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pavlodar.com/zakon>.
6. Купалова Г.І. Теорія економічного аналізу : навч. посіб. / Купалова Г.І. – К. : Знання, 2008. – 639 с.
7. Кучерявенко Н.П. Курс налогового права. В 6-ти т. -Т.III : Учение о налоге. / Н.П. Кучерявенко. – Х. : Легас; Право, 2005. – 600 с.

8. Левицька С.О. Звітність підприємств : навч. посіб. / С.О. Левицька. – Рівне : НУВГП, 2009. – 213 с.
9. Марець О.Р. Нормативно-правові та практичні аспекти подання податкової звітності в Україні [Електронний ресурс] / О.Р. Марець // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22. – С. 277–283. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua.
10. Микитенко Т. Методологічні основи податкової звітності в Україні / Т. Микитенко, Т. Міщенко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 8–9. – С. 61–69.
11. Наказ Державної податкової служби України „Про затвердження Методичних рекомендацій щодо приймання та комп'ютерної обробки податкової звітності платників податків в органах ДПС України” № 516 від 14 черв. 2012 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
12. Налоговый кодекс Грузии [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://policy.mofcom.gov.cn/english/flaw!fetch.action?id>.
13. Налоговый кодекс Кыргызской Республики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.customs.kg/index.php/ru/custzak/posgov/286-nalkodeks
14. Налоговый кодекс Республики Узбекистан [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.lex.uz/Pages/GetAct.aspx?lact_id=1286689
15. Налоговый кодекс Российской Федерации [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://base.garant.ru/10900200/14/#20013>.
16. Налоговый кодекс Туркменистана [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.turkmenbusiness.org/content/nalogovy-kodeks-turkmenistana>
17. Налоговый кодекс, утвержден Законами Республики Молдова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://base.spinform.ru/show_doc.
18. Пантелеєв В.П. Еволюція визначення „Податкова звітність”/ „Звітність за податками” [Електронний ресурс] / В.П. Пантелеєв // Сталий розвиток економіки. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – С. 171–176. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua.
19. Податковий Кодекс України № 2755-VI від 02 груд. 2010 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

УДК 631.162

Домбровська Н.Р.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Чортківський інститут підприємництва і бізнесу THEU

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ІЗ ПЕРЕРОБКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Постановка проблеми. Науково обґрунтована й добре налагоджена на практиці система управлінського обліку витрат визначає можливості прийняття цілеспрямованих рішень менеджерів і в цьому значенні є однією з головних передумов життєдіяльності підприємств усіх форм власності.

Реалізація ідеї управлінської орієнтації обліку та контролю витрат вимагає вирішення проблем їх належної організації, інтеграції основних функцій і елементів у системі управління, диференціації обов'язків економічних служб, делегування прав щодо прийняття управлінських рішень, комунікації, забезпечення гнучкості тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження теоретичних та практичних аспектів управлінського обліку, а також його організації внесли вчені: В.С.Лень, Л.В. Нападівська, В.І. Стражев, М.Г.Чумаченко та інші. Однак, незважаючи на наявність численних різноманітних розробок, питання ефективної організації управлінського обліку на підприємствах із переробки сільськогосподарської продукції потребують подальшого наукового вирішення.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження організаційних аспектів управлінського обліку витрат на підприємствах із переробки сільськогосподарської продукції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Організація управлінського обліку та контролю витрат обумовлена загальною структурою господарського обліку. За роки своєї еволюції господарський облік сформувався як нерозривна єдність трьох видів обліку: бухгалтерського, оперативно-технічного та статистичного. За певних обставин така структура господарського обліку